

#כיתה ו' תלמידי

#לאת בית מצוה

כיתה ו'

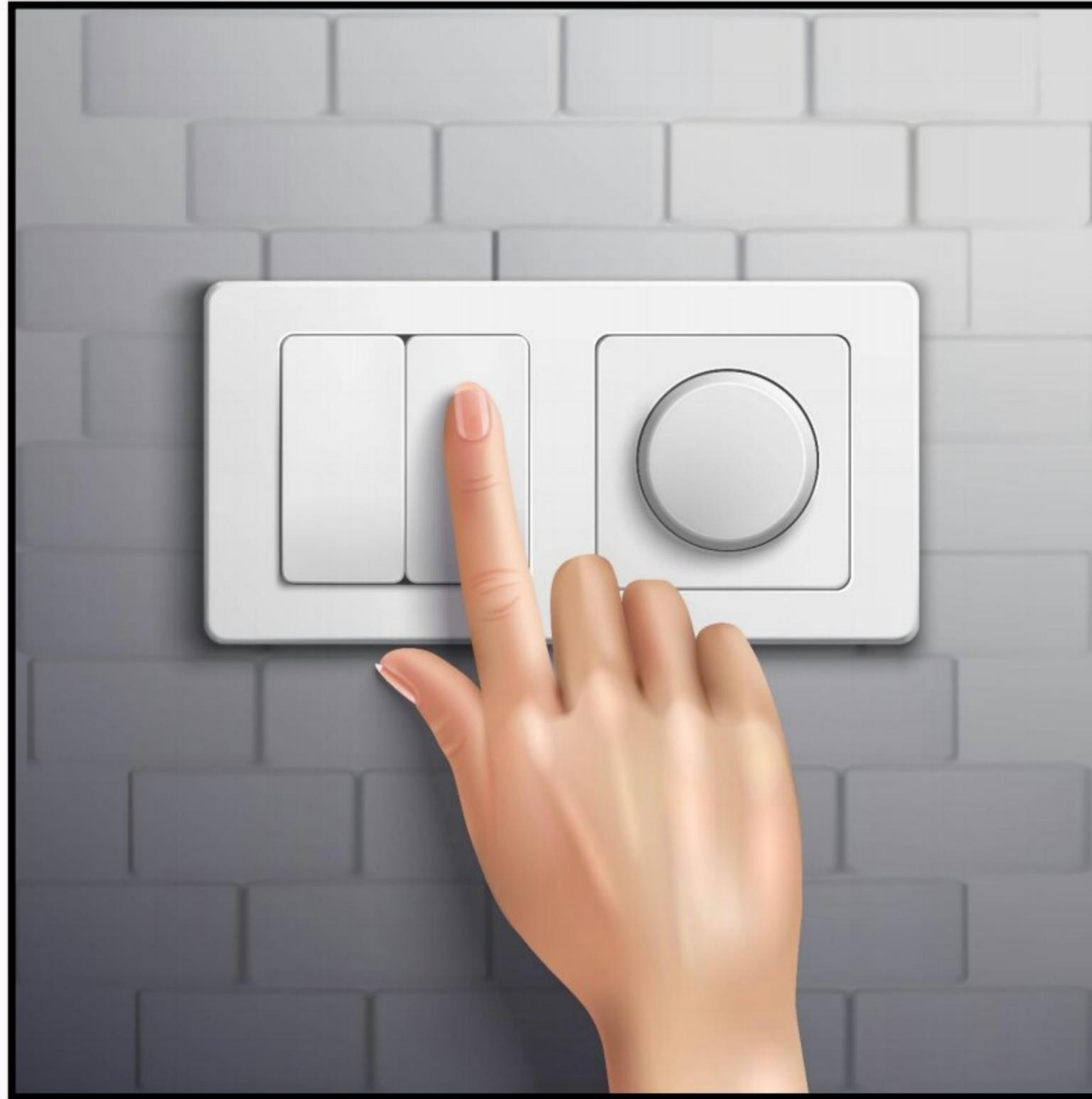
שיעור הלכה

שיעור הלכה

שיעור הלכה

אה אותר?

אה אסור?

הלכות שבת

הציווי על שמירת שבת

דברים, ה', י"ב - _____

שמות, כ"ג, י"ב - _____

שמות, כ', י' - _____

מצות השבתה בשבת

- א. נאמר: 'שמור את יום השבת לקדשו' (דברים ה, יב). כיצד שומרים את השבת? על ידי שביתה ממלאכה, כמו שכתוב 'וביום השביעי תשבות' (שמות כג, יב). וכל העושה מלאכה בשבת, בטל מצות עשה ועבר על מצות לא תעשה, שנאמר 'לא תעשה כל מלאכה' (שמות כ, י).¹
- ב. במצות שמירת השבת אין כל הבדל בין איש ואשה - שניהם חייבים לשמור את השבת ולא לעשות בה מלאכה, לא מלאכות האסורות מן התורה ולא מלאכות שאסורן מדרבנן.²

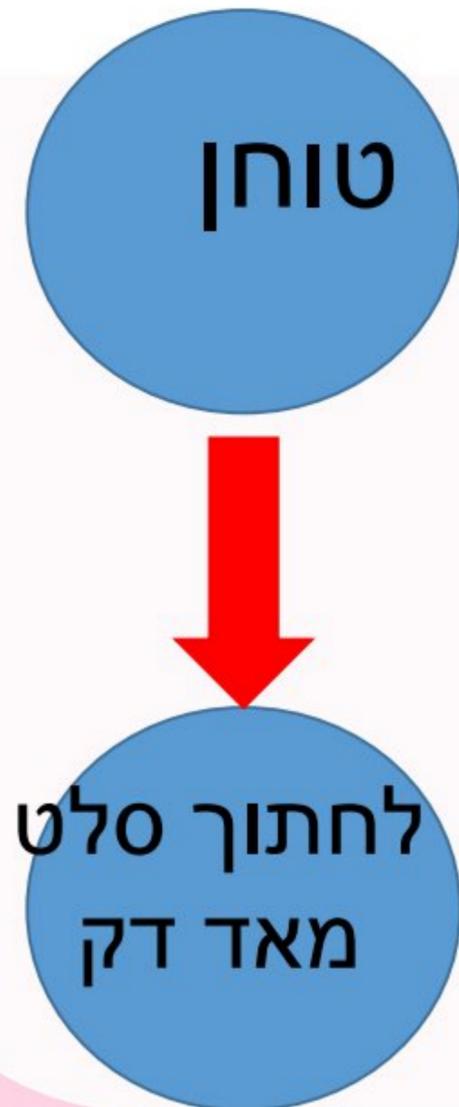
אבות מלאכה ותולדות

ד. כיצד מגדירת 'מלאכה'? לא לפי קושי הפעלה, שהרי המוציא מחט מרשות היחיד לרשות הרבים חייב (אם במזיד - ענש חמור; אם בשוגג - בהבאת קרבן חטאת) כמו בכל מלאכה גמורה, למרות שאין בפעלה זו כל מאמץ. אלא, הלכה למשה מסיני, שכל הפעלות שהיה בהן צורך בעת עשיית המשכן, הן הנקראות 'מלאכה', והן שלושם ותשע אבות המלאכה⁵.

ה. שלושם ותשע אבות המלאכה מנויות במשנה במסכת שבת (עג, א), והן מתחלקות לארבע קבוצות כלליות:

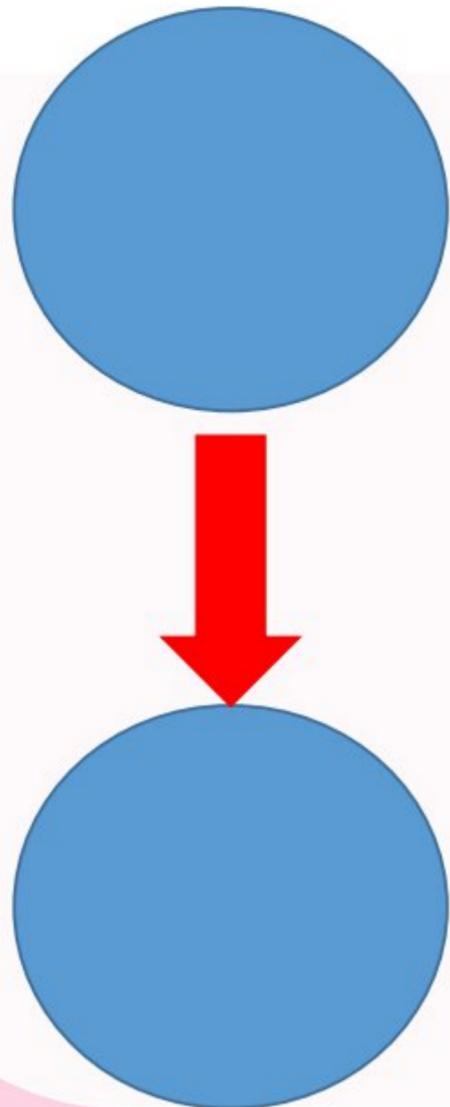
שיעור הלכה

ו. הַמְּלָאכֹת שֶׁהֵיוּ בְּפִעַל בַּעֲשֵׂיית הַמְּשָׁכָן נִקְרְאוֹת בְּשֵׁם 'אָבוֹת'. לְאָבוֹת יֵשׁ 'תּוֹלְדוֹת' - פְּעֻלוֹת שֶׁלֹּא הֵיוּ בַּמְּשָׁכָן, אֲךָ הֵן דּוֹמוֹת לָהֶן וְלָכֵן אֲסוּרוֹת גַּם הֵן מִדִּין תּוֹרָה. [יֵשׁ פְּעֻלוֹת שֶׁקִּיָּמִים חֲלוּקֵי דַעוֹת לְגַבֵּיהֶן, אִם הֵן חֵלֶק מִה'אָב' עֲצָמוֹ, אוֹ שֶׁהֵן 'תּוֹלְדָה'].

שיעור הלכה

ו. הַמְלָאכוֹת שֶׁהֵיוּ בְּפִעַל בַּעֲשִׂית הַמְשָׁכָן נִקְרְאוֹת בְּשֵׁם 'אָבוֹת'. לְאָבוֹת יֵשׁ 'תּוֹלְדוֹת' - פְּעֻלוֹת שֶׁלֹּא הֵיוּ בַּמְשָׁכָן, אֲךָ הֵן דּוֹמוֹת לָהֶן וְלָכֵן אֲסוּרוֹת גַּם הֵן מִדִּין תּוֹרָה. [יֵשׁ פְּעֻלוֹת שֶׁקִּיָּמִים חֲלוּקֵי דַעוֹת לְגַבֵּיהֶן, אִם הֵן חֵלֶק מִה'אָב' עֲצָמוֹ, אוֹ שֶׁהֵן 'תּוֹלְדָה'].

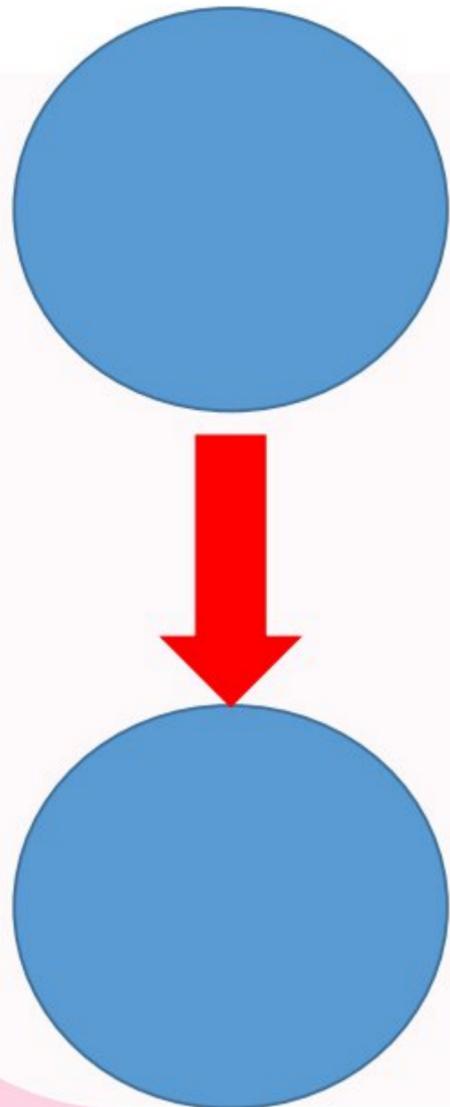

דְּגַמָּאוֹת ל'אָבוֹת' ו'תּוֹלְדוֹת':

'זוֹרַע': פְּעֻלַת הַזְרִיעָה עֲצָמָה הִיא 'אָב'
מְלֹאכָה, אֲךָ פְּעֻלַת הַשְׁקִיָּת זְרָעִים
הַמוֹעִילָה לְהַצְמַחַת הַזֶּרַע, נִחְשָׁבֶת
ל'תּוֹלְדָה'.

שיעור הלכה

ו. הַמְּלָאכֹת שֶׁהֵיוּ בְּפִעַל בַּעֲשִׂית הַמִּשְׁכָּן נִקְרְאוֹת בְּשֵׁם 'אָבוֹת'. לְאָבוֹת יֵשׁ 'תּוֹלְדוֹת' - פְּעֻלוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ בַּמִּשְׁכָּן, אֲךָ הֵן דּוֹמוֹת לָהֶן וְלָכֵן אֲסוּרוֹת גַּם הֵן מִדִּין תּוֹרָה. [יֵשׁ פְּעֻלוֹת שֶׁקִּיָּמִים חֲלוּקֵי דַעוֹת לְגַבֵּיהֶן, אִם הֵן חֵלֶק מִה'אָב' עֲצָמוֹ, אוֹ שֶׁהֵן 'תּוֹלְדָה'].

'כּוֹתֵב': פְּעֻלַת הַפְּתִיבָה הִיא 'אָב מְלָאכָה',
וְאֵלּוּ פְּעֻלַת הַצִּיּוֹר נִחְשָׁבֶת לְ'תּוֹלְדָה'.

לי"ט (39) אבות מלאכה

מצוות לא תעשה בשבת שלא לעשות מלאכה, שנאמר: "ששת ימים תעשה מעשיך, וביום השביעי תשבות". ועוד נאמר: "ויום השביעי שבת לה' אלוהיך לא תעשה כל מלאכה". בפסוקי התורה אין פירוט מוגדר של כל 39 המלאכות האסורות בשבת. חכמים הגדירו את 39 המלאכות, בהתאם ל-39 המלאכות שנעשו בבניית המשכן, והתורה ציוותה להימנע מהן ביום השבת. רשימת המלאכות מפורשת במשנה מסכת שבת, לדוגמה: הזורע, החורש, הקוצר, הטוחן ועוד...

אסור לעשות אותם בשבת

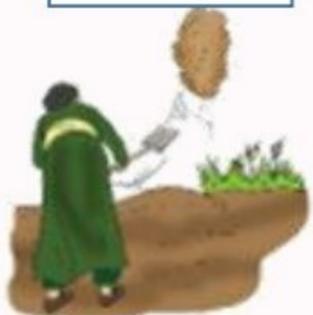
"אב מלאכה" – מלאכה שהייתה בפועל בבניית המשכן, לדוגמא: מבשל, טוחן.

"תולדה" – מלאכה הדומה במטרתה או באופן הפעולה למלאכה שהייתה במשכן,

לדוגמא: • התולדה: לחתוך סלט דק מאד - דומה במטרה לאב המלאכה: טוחן,

• התולדה: המסת זפת או שעווה – דומה באופן הפעולה לאב המלאכה: מבשל.

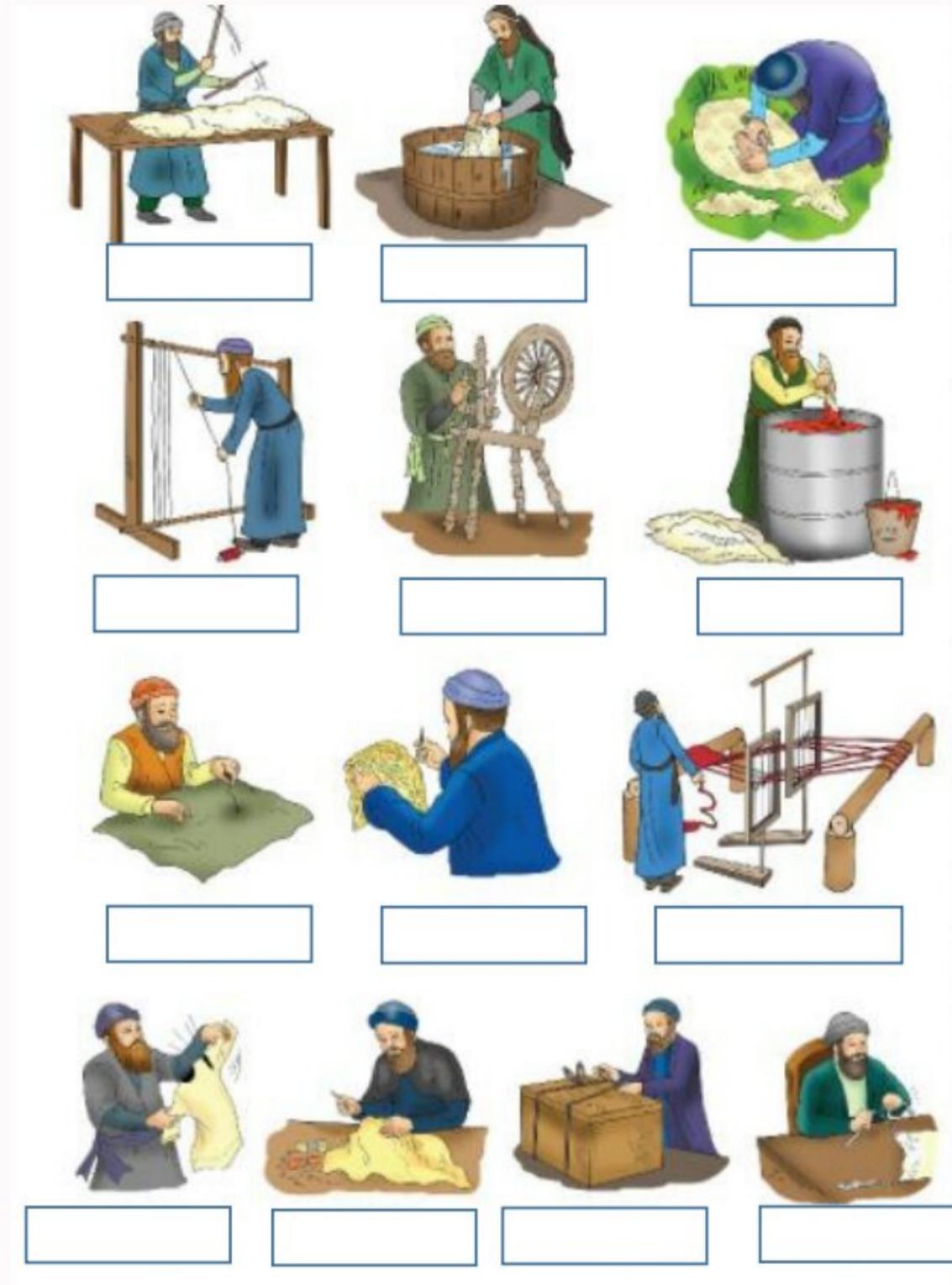
שיעור הלכה

המאפיין המשותף למלאכות:

שיעור הלכה

המאפיין המשותף למלאכות:

שיעור הלכה

המאפיין המשותף למלאכות:

הקוצר

החורש

הזורע

הזורח (ברוח)

הדש (מקרק)

המעמר (אוסף)

המרקד (מנפה)

הטוחן

הבורר

האופה (והמבשל)

הלש

מלאכות הנדרשות להכנת לחם:

אמנם הכנת לחם אינה חלק ממלאכת המשכן, אך במשכן שמשו מלאכות אלו בהכנת הסממנים (עשבים מיוחדים שבעזרתם יצרו צבע) לצביעת חומרים במשכן.

בקבוצה זו יש 11 מלאכות:

מלאכות הקשורות להכנת בגדים:

מלאכות אשר נדרשו בהכנת היריעות
ששמשו כמכסה על המשכן.

בקבוצה זו יש 13 מלאכות:

מלאכות הנדרשות להכין עור של בעל חיים לשימוש ולכתיבה:

מלאכות אלו נדרשו במשכן להכנת היריעות, שחלקן היו מעורות של בעלי חיים. כתיבה הייתה במשכן לצורך סימון הקורות.

בקבוצה זו יש 9 מלאכות:

המִכְבָּה

הסוֹתֵר

הבּוֹנֵה

המוציא מרשות לרשות

המכה במטיש (מתקן קלי)

המבְעִיר

מלאכות כלליות שנדרשו במשכן

מלאכות שונות שנעשו לצורך המשכן

בקבוצה זו יש 6 מלאכות:

שיעור הלכה

המנפץ

המלבן (מנקה)

הגוזז (צמר)

המסך

הטווה

הצובע

המוצע

האורג

העושה שני בתי גירין

הקורע

התופר

המתיר

הקושר

הקוצר

החורש

הזורע

הזורח (ברוח)

הדש (מפרק)

המעמר (אוסף)

המרקד (מנפה)

הטוחן

הבורר

האוקה (והמבשל)

הלש

שיעור הלכה

המכבה

הסותר

הבונה

המפשיט

השוחט

הצד

המוציא מרשות לרשות

המכה במטיש (מתקן קלי)

המבעיר

המחתך

הממחק (מחליק)

המעבד

המוחק

הכותב

המשרטט

שיעור הלכה

שיעור הלכה

הַמִּכְבֵּה

שיעור הלכה

שיעור הלכה

האורע

שיעור הלכה

הַתּוֹפֵד

שיעור הלכה

שיעור הלכה

המלעמר (אוסף)

שיעור הלכה

שיעור הלכה

הסותר

שיעורי בית – בונוס

בחרי 5 אבות מלאכה וכתבי לכל אחד מהם תולדה המתאימה.

ניתן להיעזר בספרים/הורים וכל מה שיכול לעזור (:

האם מותר בשבת?

לכתוב על אדים שנוצרו בחלון

האם מותר בשבת?

לתת מתנה

האם מותר בשבת?

לעשות חשבון בעל פה

האם מותר בשבת?

לעשות סימנים של אותיות באוויר

האם מותר בשבת?

לצייר במיץ שנשפך על השולחן

האם מותר בשבת?

לעשות צורות מפירות

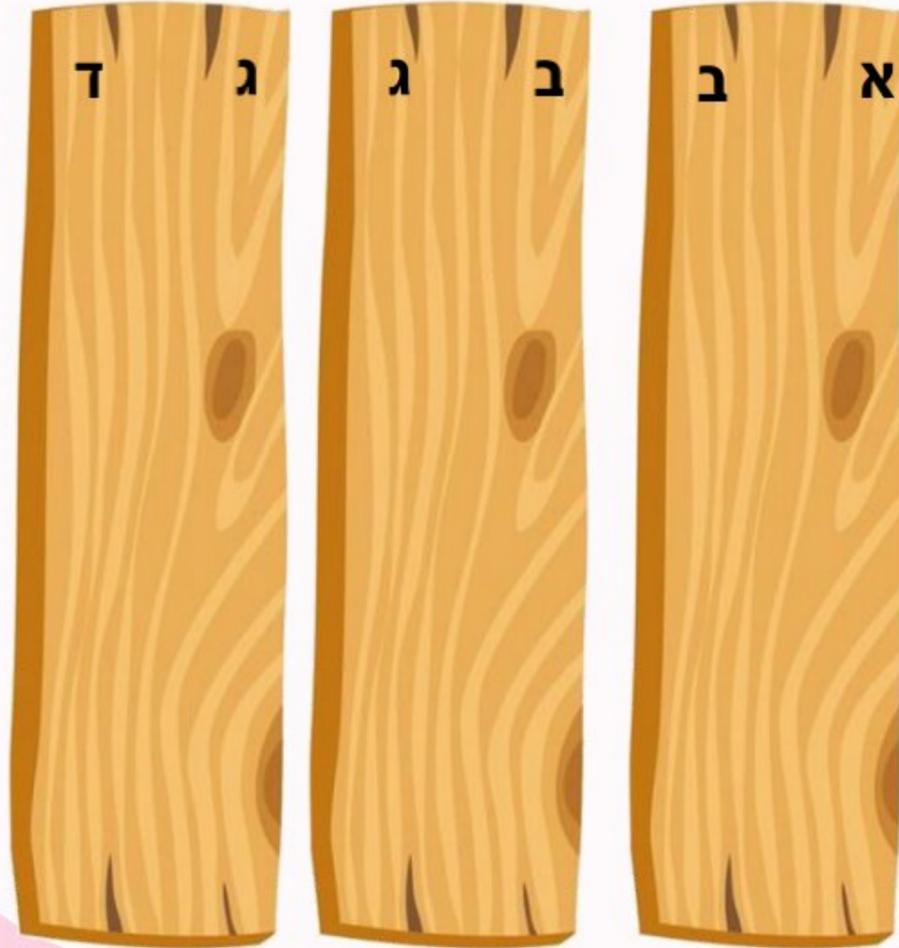

האם מותר בשבת?

ללכת בחול / בשלג עם נעליים
שעושות סימן של צורות / אותיות

מלאכת כותב

מקור המלאכה

אב מלאכה¹ - הכותב הוא מאבות מלאכה האסורים בשבת, שכן במלאכת המשכן היו כותבים על קרשי המשכן אותיות לסמן כל קרש איזה קרש הוא בן זוגו, ולאיזה צד הוא שיק.

תולדת המלאכה² - הרושם ושמם וצורות, כדרך שהצירים רושמים, תיב משום תולדת כותב.

מלאכת כותב

אָסוּר מִן הַתּוֹרָה לְכַתֵּב בְּכָל כְּתָב וְלִשְׂוֹן [=שִׁפְּהָ], וְלֹא רַק
אוֹתִיּוֹת אֱלֹא גַם סִימְנֵי-הַמְּסֻפָּרִים.³

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12

מלאכת כותב

האסור מן התורה על כתיבה בשבת אינו אלא פשכותב בדבר המתקיים (שנשאר לזמן ארוך כגון עט) על גבי דבר המתקיים (שנשאר לזמן ארוך כגון דף). אבל מדברי סופרים, אסור לכתב אפילו בדבר שאינו מתקיים ועל גבי דבר שאינו מתקיים, כגון לכתב במשקין על גבי עלי ירקות וכיוצא בהן. ולכן צריך לזהר שלא לכתב באצבעו במשקין על השלחן, או לחקק באפר או בשמן קרוש או בדבש.

מלאכת כותב

• אַבֵּל מִתָּר לְרֵשִׁים בְּאֵוִיר כְּמִין אוֹתִיּוֹת, כִּיּוֹן שְׂאִין רְשׁוּמֵן נֶכֶד כָּלָל. וְהוּא הַדִּין עַל הַשְּׁלָחַן, שְׁלֵא בְּמִשְׁקִין, שְׁגִם בְּזָה אִין רְשׁוּמֵן נֶכֶד כָּלָל. וְאַף עַל פִּי שֶׁעַל יְדֵי כָּהֵן מְלַמֵּד וּמְאַמֵּן יְדוֹ לְכַתִּיבָה, אִין בְּכָהֵן כְּלוּם.

מלאכת כותב

מדיני מלאכת הכותב

א. אסור לכתוב או לצייר באצבעו עם המשקים שעל השלחן, או על ההבל שעל חלון זכוכית, או בכל דבר אחר, אף-על-פי שאינו מתקיים (זהו דבר שנמחק ולא נשאר לזמן ארוך). אפלו לעשות רשם (לסמן) בצפרנו על איזה דבר כסימן לצורך כלשהו, אסור. (סעיף סב)

מלאכת כותב

ד. אָסוּר לִיתֵן מִתְּנָה לַחֲבֵרוֹ, אֶלֶּא דְבַר שֶׁהוּא לְצַרְךָ שֶׁבֶּת. (סימן צ, סעיף ט)

דְּבַר אֲדָמוֹ"ר הַזֶּקֶן:

אָסוּר לִיתֵן שׁוּם דְּבַר בְּמִתְּנָה לַחֲבֵרוֹ הֵן בְּשַׁבָּת וְהֵן בְּיוֹם טוֹב,
אֶלֶּא מִיָּנִי מֵאֶכֶל וּמִשְׁקָה אוֹ פְּלִים לְצַרְךָ הַיּוֹם; כִּי אֵין קוֹנִים
קִנְיָן בְּשַׁבָּת בְּשׁוּם דְּרָךְ מִדְּרָכֵי הַהִקְנָיָה, מִפְּנֵי שְׂדוּמָה
לְמַקַּח וּמִמְכָּר, וְגִזְרוּ בְּזֶה חֲכָמִים שֶׁמָּא יָבֹא לְכָתוּב בְּשַׁבָּת.

מלאכת כותב

הערה¹⁰: המנהג להתיר נתינת מתנות בשבת כשהדבר נעשה מתוך כבוד התורה וחבוב המצוה, כגון לתת מתנה לילדים שהצליחו במבחן תורני, או לחתן בר מצוה וכדומה. וכדאי במקרים אלו להקנות את המתנה כבר מערב שבת, כלומר: לתת לאדם שלישי שהוא יגביה את המתנה ויזכה בקב עבוד המקבל (שלא בפניו), וכך נחשב החפץ כקנוי לו עוד לפני השבת. או שמקבל המתנה כשמקבלה בשבת יחשב ויאמר שבינתים החפץ נמצא אצלו בהשאלה בלבד, ורק במוצאי שבת הוא יזכה בו כמתנה.

אך מתנה לצורך השבת ממש, כגון נתינת מאכל ומשקה לצורך היום, או ספר קדוש לעיון בשבת עצמה, וכן בגד ותכשיט המיעד ללבשה מידיית לכבוד שבת וכדומה - מתור לתת ללא חשש.

מלאכת כותב

אב המלאכה

תולדה

מה האיסור מהתורה?

מה האיסור מחכמים?

דוגמאות

מלאכת כותב

ו. אסור לאדם לחשב חשבונותיו בפיו בשבת, בין חשבון שעתיד להיות בין חשבון שכבר עבר אלא שצריך לו עדין לידע אותו. אבל חשבונות שאין לו בהם צרה, מתיר לחשבון, ובלבד שלא ירבה בהם, שאסור להרבות בשיתה בטלה בשבת. (סימן צ, סעיף ד)

דברי אדמו"ר הזקן¹²:

הטעם לכה שאסור לחשב חשבונות בפיו - גזרה שפא יכתב כדי לזכור אותם. ולכן אסור לומר: 'כה וכה הוצאתי לשכר הפועלים, ועדין נשאר בידי משכר הפועלים כה וכה' [ואפלו אם לפי החשבון לא יגיע להם כלום, הרי פיון שלפני החשבון יש לו ספק בדבר, הרי זה חשבון שיש לו צרה בו, ויש לגזר שפא יכתבנו לזכרון].

אבל אם ידוע לו שאין מגיע להם כלום, הרי זה חשבון שאינו צריך לו כלל, ומתיר לחשבו בשבת. וכן אם אומר: 'כמה תבואה יהיה לנו בשנה פלונית?' הרי אלו דברים

בטלים - והמחשב חשבון זה בשבת כמחשב אותו בחל, ובלבד שלא ירבה בהם.

מלאכת כותב

ח. כְּשֹׂאֹמֵר לְחֵבְרוּ 'תֵּן לִי חֲמִשִּׁים אַגוּזִים' וְכַדּוּמָה - אָסוּר שְׂיִזְכִּיר לוֹ שֵׁם דָּמִים (שׁוֹי כְּסָפִי), וּמִכָּל שָׂכֵן שֶׁלֹּא יִזְכִּיר לְשׁוֹן שֶׁל 'מְכִירָה', וְאִפְלוּ אִינוֹ אוֹמֵר בְּכַמּוּהָ. (סעיף סה)

דברי אדמו"ר הזקן:

- **מִתֵּר לְשֵׂאל** דָּבָר מִחֵבְרוּ בְּשֵׁבֶת, וְאִין חוֹשְׁשִׁים שְׂמָא יְבוֹא הַמְּשָׂאִיל לְכַתֵּב עַל פְּנֵקסוֹ מַה שֶׁהַשְּׂאִיל כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׂכַּח - מִפִּיּוֹן שֶׁלֹּא קָבַע זְמַן לְהַשְׂאֵלָה, וְיִכּוֹל לְתַבַּע מִפּוֹנוֹ לְהַחֲזִיר לְאַלְתֵּר [=בְּזְמַן קָרוֹב].
- וְכֵן **מִתֵּר** לְקַח מִן הַחֲנוּנִי מִיָּנִי מֵאֲכָל וּמִשְׂקָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִזְכִּיר לוֹ שֵׁם דָּמִים¹⁵ [=כַּמּוּהָ צָרִיךְ לְשַׁלֵּם], כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִרְאָה כְּמִקָּח וּמִמְכָר אֲלֵא כְּהַשְׂאֵלָה. וְלִכֵּן אִם זֶהוּ דָּבָר שֶׁאִין לוֹ מִחִיר בְּרוּר וְצָרִיךְ לְקַבֵּעַ אֶת הַמְּחִיר עֲכָשׁוּ - אָסוּר.
- אִם לּוֹקַח מִחֲנוּנִי נִכְרִי דְּבָרֵי מֵאֲכָל וּמִשְׂקָה - אָסוּר לְשַׁלֵּם לוֹ הַמַּעוֹת בְּשֵׁבֶת אוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְאִפְלוּ אִם מִרְאָה לְפָנָי הַנִּכְרִי אֶת הַמַּעוֹת כְּדִי שֶׁיִּטַּל בְּעֶצְמוֹ - אָסוּר. כִּי בְּכָל מְקָרָה שֶׁהַמַּעוֹת מַגִּיעוֹת לְיַד הַמוֹכֵר בְּשֵׁבֶת אוֹ בְּיוֹם טוֹב נִפְרָה הַדָּבָר שֶׁהוּא מְקָח וּמִמְכָר, וְלֹא הִתִּירוֹ אֲלֵא כְּשֶׁאִינוֹ נוֹתֵן לוֹ מַעוֹת שְׂאֵז אִינוֹ נִרְאָה כְּמִקָּח וּמִמְכָר אֲלֵא כְּהַשְׂאֵלָה.

מלאכת כותב

”כלאחר יד”

שיעור הלכה

נעליים

אוויר

נתא

חלון

מוץ

חול

ציון

מתנה

אוכל

קרשים

חשבון

ספרי קודש

תכשיט

מוכר

תופולא

ל"ט אבות מלאכה - דף מס' 1

אב המלאכה: _____

היכן היה במשכן? _____

_____

תולדה: _____

איסור המלאכה מהתורה: _____

לדוגמא: _____

איסור המלאכה מדברי חכמים: _____

לדוגמא: _____

קניה ומכירה

אסור לקנות ולמכור בשבת, אפילו לצורך שבת ואפילו עלי ידי גוי.

מה הקשר בין קניה ומכירה למלאכת כותב? _____

האם מותר לחנווני(מוכר) להביא לי בשבת אוכל מחנותו? פרטי.

נתינת מתנה

אסור לתת מתנה בשבת כי זה דומה ל _____ ולא עושים זאת בשבת כי זה עלול להביא ל _____.

מהם התנאים בהם מותר לתת מתנה בשבת? (לפחות אחד מהתנאים צריך להתקיים, כדי שנוכל לתת מתנה בשבת).

1. _____
2. _____
3. _____